

ной економіки. – 2012. – № 2 (42). – С. 24–27. 9. Дементьев В. В. Почему Украина не инновационная держава: институциональный анализ / В. В. Дементьев, В. П. Вишневецкий // Journal of Institutional Studies. – 2010. – Т. 2. – № 2. – С. 81–95. 10. Ещенко П. Восстановление социально-экономического развития – приоритет номер один в мире и в Украине / П. Ещенко, А. Арсенок // Экономика Украины. – 2012. – № 1. – С. 36–50. 11. Рязанов В. Т. Политическая экономия: из прошлого в будущее / В. Т. Рязанов // Проблемы современной экономики. – 2012. – № 2 (42). – С. 47–54. 12. Цвигун И. В. Тенденции развития внешнеэкономической деятельности КНР / И. В. Цвигун, Я. А. Суходолов // Известия Иркутской государственной экономической академии. – 2010. – № 2. – С. 135–140.

References: 1. Ofitsialnyy sayt Ministerstva finansov Ukrainy. – Access mode : <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/eximp.php>. 2. Dayneko A. Eksportnaya orientatsiya ekonomiki kak faktor importozameshcheniya / A. Dayneko, D. Beresnev // Bankayskiy vesnik. – 2011. – Listapad. – Pp. 24–30. 3. Kim A. A. Dinamika tovarnoy struktury vneshney trgovli Ukrainy v 2005 – 2010 gg. / A. A. Kim // Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina. – 2011. – No. 943. – Pp. 195–202. 4. Tovarna struktura zovnishnoi torhivli za 2011 rik [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.ukrstat.gov.ua>. 5. Buzgalin A. V. Otkrytost politekonomii i imperialism "meynstrima": ekonomiks kak proshloe / A. V. Buzgalin, A. I. Kolganov // Problemy sovremennoy ekonomiki. – 2012. – No. 2 (42). – P. 41–46. 6. Vedin N. V. Potentsial razvitiya politicheskoy ekonomii: k razrabotke problem neodnorodnosti ekonomicheskikh system / N. V. Vedin, N. F. Gazizullin // Problemy sovremennoy ekonomiki. – 2012. – No. 2 (42). – P. 55–58. 7. Volovich V. N. Problemy modernizatsii i perekhoda k innovatsionnoy ekonomike / V. N. Volovich // Problemy sovremennoy ekonomiki. – 2012. – No. 2 (42). – P. 13–16. 8. Danilov I. P. Innovatsionnoe razvitie kak faktor konkurentosposobnosti ekonomiki / I. P. Danilov, M. Yu. Alekseev // Problemy sovremennoy ekonomiki. – 2012. – No. 2 (42). – Pp. 24–27. 9. Dement'yev V. V. Pochemu Ukraina ne innovatsionnaya derzhava: institutsionalnyy analiz / V. V. Dement'yev, V. P. Vishnevskiy // Journal of

Institutional Studies. – 2010. – Vol. 2. – No. 2. – Pp. 81–95. 10. Eshchenko P. Vosstanovlenie sotsialno-ekonomicheskogo razvitiya – prioritet nomer odin v mire i v Ukraine / P. Eshchenko, A. Arseenko // Ekonomika Ukrainy. – 2012. – No. 1. – Pp. 36–50. 11. Ryazanov V. T. Politicheskaya ekonomiya: is proshlogo v budushchee / V. T. Ryazanov // Problemy sovremennoy ekonomiki. – 2012. – No. 2 (42). – Pp. 47–54. 12. Tsvigun I. V. Tendentsii razvitiya vneshneekonomicheskoy deyatel'nosti KNR / I. V. Tsvigun, Ya. A. Sukhodolov // Izvestiya Irkutskoy gosudarstvennoy ekonomicheskoy akademii. – 2010. – No. 2. – Pp. 135–140.

Информация об авторе

Ким Алексей Алексеевич – канд. экон. наук, доцент кафедры экономики и маркетинга Национального аэрокосмического университета им. Н. Е. Жуковского "Харьковский авиационный институт" (61070, Украина, г. Харьков, ул. Чкалова, 17, e-mail: alexeykim@ua.fm).

Інформація про автора

Кім Олексій Олексійович – канд. экон. наук, доцент кафедры економіки і маркетингу Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут" (61070, Україна, м. Харків, вул. Чкалова, 17, e-mail: alexeykim@ua.fm).

Information about the author

A. Kim – Ph.D. in Economics, Associate Professor of the Department of Economics and Marketing of N. E. Zhukovsky National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute" (17 Chkalov St., 61070, Kharkiv, Ukraine, e-mail: alexeykim@ua.fm).

Рецензент
канд. экон. наук,
профессор Поддубный И. А.

Стаття надійшла до ред.
22.03.2013 р.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ У КОНТЕКСТІ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ ВІДТВОРЮВАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ЕКОНОМІКИ КРАЇН СВІТУ

УДК 165.63:339.137.2(477) – 047.52

Дейнека Т. А.
Базавлук Н. Г.

Визначено специфіку взаємообумовленості та суперечливості процесів формування макроекономічної конкурентоспроможності, зумовлених станом і динамікою відтворювальної структури ВВП. Досліджено сучасні тенденції відтворювальної структури ВВП провідних країн світу, країн із перехідною економікою та країн, що розвиваються. Обґрунтовано, що стійке економічне зростання в умовах глобальної конкуренції можливе лише за використання інноваційно орієнтованої моделі економіки. Визначено, що можливості суспільства продукувати і впроваджувати інновації безпосередньо пов'язані з нагромадженням капіталу та пропорціями відтворювальної структури ВВП. Обґрунтовано необхідність забезпечення оптимального співвідношення між споживанням і нагромадженням капіталу в межах відтворювальної структури ВВП як визначальної передумови формування конкурентоспроможності країн на основі інновацій.

Ключові слова: національна конкурентоспроможність, відтворювальна структура ВВП, споживання, нагромадження капіталу, економічні суперечності.

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ В КОНТЕКСТЕ ПРОТИВОРЕЧИЙ ВОСПРОИЗВОДСТВЕННОЙ СТРУКТУРЫ ЭКОНОМИКИ СТРАН МИРА

УДК 165.63:339.137.2(477) – 047.52

Дейнека Т. А.
Базавлук Н. Г.

Определена специфика взаимообусловленности и противоречивости процессов формирования макроэкономической конкурентоспособности, которые обусловлены состоянием и динамикой воспроизводственной структуры ВВП. Исследованы современные тенденции воспроизводственной структуры ВВП ведущих стран мира, стран

переходной экономикой и развивающихся стран. Обосновано, что устойчивый экономический рост в условиях глобальной конкуренции возможен только при использовании инновационно ориентированной модели экономики. Определено, что возможности общества производить и внедрять инновации непосредственно связаны с накоплением капитала и пропорциями воспроизводственной структуры ВВП. Обоснована необходимость обеспечения оптимального соотношения между потреблением и накоплением капитала в рамках воспроизводственной структуры ВВП как определяющей предпосылки формирования конкурентоспособности стран на основе инноваций.

Ключевые слова: национальная конкурентоспособность, воспроизводственная структура ВВП, потребление, накопление капитала, экономические противоречия.

COMPETITIVENESS IN THE CONTEXT OF THE REPRODUCTIVE STRUCTURE CONTRADICTIONS OF THE WORLD COUNTRIES' ECONOMIES

*T. Deineka
N. Bazavluk*

UDC 165.63:339.137.2(477) – 047.52

The specificity of interdependence and contradiction of macroeconomic competitiveness formation determined by the condition and dynamics of the reproductive structure of GDP are defined. Current trends in reproductive structure of GDP of leading countries, countries with transitional economy and developing countries are investigated. It is proved that sustainable economic growth under the global competition is only possible with an innovation-oriented economic model. It is determined that the ability of a society to produce and implement innovations is directly related to the accumulation of capital and the proportions of the GDP reproductive structures. The necessity of providing an optimal balance between capital consumption and accumulation in the reproductive structure of GDP as the prerequisites of the country's competitiveness formation through innovation is substantiated.

Keywords: national competitiveness, reproductive structure of GDP, consumption, capital accumulation, economic contradictions.

Сучасний етап світового розвитку безпосередньо пов'язаний із використанням інновацій у всіх сферах економічного життя суспільства. Перехід до економіки знань, який є пріоритетним завданням для більшості країн світу, реалізується через втілення інновацій. Інноватизація є інструментальною основою сучасних трансформацій, що наочно відображає практика провідних держав світу, таких, як США, Японія, країни ЄС. Їх досвід свідчить, що стійке економічне зростання в умовах глобальної конкуренції можливе лише за використання інноваційно орієнтованої моделі економіки. Тому проблема забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, її структурних трансформацій у контексті досягнення високого рівня конкурентоспроможності є актуальною науково-практичною проблемою, яка потребує дослідження.

Дослідженню науково-практичної проблеми структурних трансформацій національної економіки в контексті забезпечення економічного зростання присвячені наукові праці відомих вітчизняних та зарубіжних науковців, таких, як В. Гець, Б. Кваснюк, Н. Дучинська, В. Семиноженко, Л. Федулова, А. Чухно. Проблеми управління конкурентоспроможністю, а також роль інновацій у формуванні національної конкурентоспроможності розглядаються у працях Л. Антонюк, Я. Базилук, В. Врублевського, О. Грیشової, Я. Жаліла, О. Чурсіна.

У період становлення економіки знань конкуренція набуває особливих ознак під впливом поширення інновацій у всіх сферах життя суспільства. Конкурентоспроможність країн істотним чином визначає технологічний рівень секторів та галузей економіки, передусім промисловості. До найважливіших чинників національної конкурентоспроможності також слід віднести наявність кваліфікованих кадрів, дієвий інтелектуальний потенціал, створений у суспільстві, інфраструктуру, системи управління, культуру підприємництва тощо. Разом із цим забезпечення умов формування конкурентоспроможної економіки країни потребує інвестицій. Можливості суспільства продукувати і впроваджувати інновації безпосередньо пов'язані з нагромадженням капіталу та пропорціями відтворювальної структури ВВП.

Метою дослідження є визначення сучасної специфіки взаємообумовленості та суперечливості процесів формування макроекономічної конкурентоспроможності, зумовлених станом і динамікою відтворювальної структури ВВП.

У період становлення економіки знань відбуваються якісні зміни у структурі національної економіки, які визначають можливості та подальші перспективи зростання. Дослідження джерел

конкурентоспроможності національної економіки передбачає, передусім, аналіз відтворювальної структури економіки, яка визначається співвідношенням фонду нагромадження та фонду споживання у складі ВВП. Модель збалансованої відтворювальної та галузевої структури національної економіки властива більшості провідних країн світу, які характеризуються високим рівнем конкурентоспроможності економіки.

Досліджуючи відтворювальну структуру, слід зазначити, що ВВП країн становить сума кінцевих споживчих витрат, валового нагромадження та чистого експорту. Аналіз (табл. 1) показує в динаміці структурні зміни, що відбуваються у відтворювальному циклі світової економічної системи. Найбільшу частку ВВП становлять кінцеві споживчі витрати – у структурі світової економіки цей показник коливається у межах 75,7 – 77,7 % відповідно до періоду 2000 – 2010 рр. Розвинутим країнам притаманна найвища частка кінцевих споживчих витрат у ВВП (82,42 % у 2010 р.). У країнах із перехідною економікою та країнах, що розвиваються, частка кінцевих споживчих витрат у ВВП значно нижча – 72,39 та 65,88 % відповідно. Слід зазначити, що частка кінцевих споживчих витрат у ВВП у розвинутих країнах та країнах із перехідною економікою поступово зростає, а в країнах, що розвиваються, спостерігається її поступове зниження.

Таблиця 1

Відтворювальна структура економіки, 2000 – 2010 рр.*

Групи країн	Показник	2000 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
1	2	3	4	5	6
Світ	ВВП, %	100,00	100,00	100,00	100,00
	Темп приросту ВВП, %	X	9,57	-5,34	8,81
	Кінцеві споживчі витрати, %	77,47	75,74	77,96	76,70
	Валове нагромадження капіталу, %	22,42	23,68	21,51	22,73
	Валове нагромадження основного капіталу, %	21,65	22,72	21,83	21,92

Закінчення таблиці

1	2	3	4	5	6
Розвинуті країни	Зміна запасів матеріальних оборотних коштів, %	0,77	0,96	-0,32	0,81
	Експорт товарів та послуг, %	24,85	32,31	27,36	29,65
	Імпорт товарів та послуг, %	24,74	31,74	26,78	28,88
	Чистий експорт, %	0,11	0,56	0,58	0,76
	Статистична похибка, %	-0,002	0,016	-0,062	-0,189
	Ефективність нагромадження	X	0,37	-0,26	0,36
	ВВП, %	100,00	100,00	100,00	100,00
	Темп приросту ВВП, %	X	6,00	-5,94	4,00
	Кінцеві споживчі витрати, %	78,99	80,51	82,86	82,42
	Валове нагромадження капіталу, %	21,80	20,66	17,44	18,12
Країни з перехідною економікою	Валове нагромадження основного капіталу, %	21,24	20,43	18,30	17,90
	Зміна запасів матеріальних оборотних коштів, %	0,56	0,23	-0,86	0,21
	Експорт товарів та послуг, %	21,68	28,36	24,18	26,37
	Імпорт товарів та послуг, %	22,47	29,52	24,47	26,85
	Чистий експорт, %	-0,79	-1,16	-0,29	-0,48
	Статистична похибка, %	0,003	-0,002	-0,004	-0,057
	Ефективність нагромадження	X	0,27	-0,36	0,21
	ВВП, %	100,00	100,00	100,00	100,00
	Темп приросту ВВП, %	X	27,52	-23,68	18,44
	Кінцеві споживчі витрати, %	68,89	68,86	76,22	72,39
Країни, що розвиваються	Валове нагромадження капіталу, %	19,37	26,39	20,60	22,99
	Валове нагромадження основного капіталу, %	18,35	23,56	22,57	22,11
	Зміна запасів матеріальних оборотних коштів, %	1,02	2,83	-1,98	0,88
	Експорт товарів та послуг, %	45,02	36,33	32,38	34,75
	Імпорт товарів та послуг, %	32,93	30,44	27,91	28,55
	Чистий експорт, %	12,09	5,89	4,47	6,20
	Статистична похибка, %	-0,357	-1,146	-1,288	-1,589
	Ефективність нагромадження	X	0,82	-1,51	0,68
	ВВП, %	100,00	100,00	100,00	100,00
	Темп приросту ВВП, %	X	16,59	-1,51	18,59
Країни, що розвиваються	Кінцеві споживчі витрати, %	72,59	65,47	67,16	65,88
	Валове нагромадження капіталу, %	24,81	30,41	30,77	31,77
	Валове нагромадження основного капіталу, %	23,27	27,99	29,70	29,80
	Зміна запасів матеріальних оборотних коштів, %	1,53	2,43	1,07	1,97
	Експорт товарів та послуг, %	34,92	41,05	33,98	35,56
	Імпорт товарів та послуг, %	32,31	37,14	31,84	32,92
	Чистий експорт, %	2,61	3,91	2,14	2,65
	Статистична похибка, %	-0,001	0,211	-0,065	-0,304
	Ефективність нагромадження	X	0,47	-0,05	0,49

*Складено авторами за даними роботи [1].

3-поміж структурних характеристик відтворення ВВП най-більше значення має оптимізація генеральної відтворювальної

макроекономічної пропорції – співвідношення між нагромадженням і споживанням у ВВП. Саме оптимальний приріст нагромадження капіталу визначає темпи економічного та соціального прогресу, забезпечуючи стійкий стан макросистеми із найвищим рівнем споживання в суспільстві. Збільшення норми нагромадження капіталу зазвичай підвищує технічний рівень капітальних ресурсів, що поліпшує такі якісні характеристики відтворювального процесу, як капіталоозброєність та продуктивність праці, з одного боку, і капіталоємність та матеріалосміність продукту – з іншого [2, с. 5].

Одночасно це співвідношення між споживанням і нагромадженням визначає передумови конкурентоспроможності країни. Відмінністю сучасних конкурентних відносин є створення переваг на основі інновацій. У межах функціонування макросистеми цей процес стає можливим за розширеного відтворення, виокремлення суспільством достатньої частки коштів на нагромадження та перетворення цих коштів на реальний капітал. У свою чергу, втілені інновації забезпечують у новому відтворювальному циклі приріст ВВП. Отже, для забезпечення конкурентоспроможності національної економіки суспільство є зацікавленим у прирості фонду нагромадження. Проте, зважаючи на необхідність не тільки заощаджувати, але й споживати, завжди існувала й буде існувати певна межа, що визначає оптимальну частку нагромадження. Теоретично нагромадження вважається достатнім, якщо його норма становить близько 25 % ВВП. Таким чином, одна з визначальних умов забезпечення стійкої (довгострокової) конкурентоспроможності та сама, що й макроекономічного розвитку країни в цілому: важливим є паритет між структурним співвідношенням фонду споживання та фонду нагромадження.

Норма нагромадження капіталу визначається як частка валового нагромадження капіталу у ВВП. Обчислена для світової економіки в цілому (2000 – 2010 рр.), вона знаходиться в межах 20,9 – 23,7 % (середнє значення за період – 22,26 %). Це дещо нижче від зазначеного оптимального значення (тобто менше 25 %). Нестабільність економічного розвитку, зумовлена останньою за часом фінансово-економічною кризою, синхронно спричинила відповідні зміни в динаміці процесів нагромадження капіталу. Для періоду 2000 – 2008 рр. властива була позитивна динаміка щодо норми нагромадження, у 2009 р. відбувся спад, проте вже у 2010 р. даний показник знову збільшився.

У цілому описаний рух норми нагромадження відповідає ознакам теперішньої фази економічного циклу: за Г. Мендесом, саме період депресії запускає інноваційний процес, а згідно з Й. Шумпетером, саме інновації породжують довгі цикли ділової активності. Отже, потреби виходу з кризи зумовлюють інтенсивність упровадження інновацій, що відповідно позначається на показникові валової норми нагромадження, який поступово зростає як у світовій економіці в цілому, так і по всіх групах країн.

Щодо інновацій, які в сучасних умовах економічного розвитку є визначальним джерелом конкурентоспроможності, конкретизації потребує нагромадження основного капіталу. Потрібно відзначити, що динаміка норми нагромадження основного капіталу дещо інша, ніж нагромадження в цілому: світовий рівень цього показника у 2010 р. порівняно з 2009 р. збільшився приблизно на 0,1 п.п. При цьому позитивний приріст забезпечили лише країни, що розвиваються; в економічно розвинутих країнах і країнах із перехідною економікою зміни були від'ємними. На думку авторів, це пов'язано, по-перше, із компенсаторною поведінкою домогосподарств, яка проявилась як реакція на кризові явища в економіці та спричинила нагромадження майна в цьому секторі, та, по-друге, із потребами відновлення страхових запасів і резервів, що гарантують неперервність макроекономічного відтворення. З цих причин динаміка валового нагромадження капіталу випереджає нагромадження основного капіталу, а отже, невиробниче нагромадження змінюється інтенсивніше за виробниче.

Слід зазначити, що від сучасної кризи країни з розвинутою економікою постраждали істотніше, ніж країни, що розвиваються. У результаті цього, за прогнозом PricewaterhouseCoopers (PwC), такі країни, як Бразилія, Китай, Індія, Індонезія, Мексика та інші, будуть випереджати за темпами зростання індустріальні держави Заходу, об'єднані у G7. У зв'язку з цим постає питання стосовно того, чи втрачають економічно розвинені країни пріоритети конкурентоспроможності: якщо так, то якою мірою і як це відображає динаміка нагромадження капіталу?

Фактично норма нагромадження основного капіталу у групі розвинених країн у середньому за досліджуваний період становила 19,99 %. До 2008 р. значних коливань норми нагромадження основного капіталу не спостерігалось, проте у 2009 р. відбулося

суттєве зниження показника до 17,44 % (результат світової фінансової кризи), у 2010 р. – незначне зростання до 18,12 %. Країнам з перехідною економікою властива дещо вища норма нагромадження основного капіталу порівняно з розвинутими країнами – середнє значення за період становило 20,87 %. У 2000 – 2008 рр. спостерігалось поступове зростання з 18,35 до 23,56 %. У 2009 – 2010 рр., як і в розвинутих країнах, обсяг фонду нагромадження зменшився: у 2010 р. норма нагромадження основного капіталу становила 22,11 %. Стійка позитивна динаміка притаманна процесам нагромадження основного капіталу країн, що розвиваються: у період 2000 – 2010 рр. норма нагромадження основного капіталу в цій групі зросла із 23,27 % у 2000 р. до 29,80 % у 2010 р.

На майбутні два десятиліття прогнозується зниження світової норми нагромадження. При цьому абсолютна величина цього показника в країнах, що розвиваються, та країнах із перехідною економікою буде вищою, ніж у розвинутих країнах (табл. 2). Відповідно зворотний показник (капіталовіддача) до 2030 р. буде вищим у розвинутих країнах. Для порівняння: 5,26 дол. США – розвинуті країни світу; 4,35 – країни, що розвиваються, та країни з перехідною економікою.

Таблиця 2

Норма нагромадження капіталу, % [3, с. 107]

Групи країн	1990 р.	2000 р.	2010 р.	2020 р.	2030 р.
Світ у цілому	23,7	22,2	22,1	22,0	20,8
Розвинуті країни	23,0	22,0	19,5	19,5	19,0
Країни, що розвиваються, та країни з перехідною економікою	26,0	23,0	27,5	26,0	23,0

З'ясовуючи конкурентоспроможний стан країн із урахуванням їх групування за ступенем розвитку, потрібно звернутись до темпів зростання ВВП. За даними UNCTAD, вихід із фінансово-економічної кризи супроводжувався для економічно розвинутих країн темпами приросту ВВП (2010 р. до 2009 р.) 4,0 %, для країн з перехідною економікою – 18,44 %, для країн, що розвиваються, – 18,59 %. Отже, у всіх групах країн зафіксоване економічне зростання. З огляду на рушійні сили прогресивної макроекономічної динаміки потрібно уточнити, що особливе значення для розвитку економіки має, передусім, зростання в секторі промисловості. Для більшості країн, що розвиваються, саме випереджаюче зростання промисловості забезпечує структурні перетворення та тривале економічне зростання. У складі економіки країни має бути створений високотехнологічний конкурентоспроможний промисловий сектор. Якщо мова йде про інноваційний прорив, то для створення таких умов, як зазначають науковці [4, с. 304–305], у названому секторі приріст ВВП упродовж одного-двох десятиліть має утримуватись на рівні 10 %. Саме таку закономірність у XX ст. продемонстрували, наприклад, такі країни, як Японія, Республіка Корея. Нині у десятилітньому інтервалі часу випереджаючими темпами розвиваються Катар (13 % приросту реального ВВП за 2000 – 2010 рр.), а також Китай із Гонконгом, Казахстан, Індія, В'єтнам [5]. Таким чином, іншою, не менш важливою умовою формування конкурентоспроможної економіки країни є забезпечення у довготривалому інтервалі часу високих темпів приросту виробництва, що, у свою чергу, тісно пов'язано з рівнем валових нагромаджень у ВВП.

Визначаючи тенденцію на майбутнє, PricewaterhouseCoopers зазначає, що Китай та Індія стануть поряд із США найбільшими економіками світу; Індонезія, Нігерія, В'єтнам демонструватимуть переконливе економічне зростання; Бразилія зможе обійти Японію і стати четвертою найбільшою економікою світу; економіка Туреччини може стати однією з найбільших у Європі. Разом із цим експерти також констатують, що внаслідок негативного впливу світової економічної кризи країнам, що розвиваються, буде важко зберегти високі темпи зростання останніх років [6]. За прогнозами компанії Ernst & Young, середній показник приросту економіки у групі країн, що швидко зростають, становитиме 5,4 % у 2013 р. та 6,4 % у 2014 р., але при цьому прогноз для розвинутих ринків менш оптимістичний, особливо для Європи, де передбачається зниження темпів економічного зростання у 2013 р. на 0,3 % [5].

Відзначаючи у порівняльному аналізі (країни, що розвиваються/розвинуті країни) тенденцію випереджаючих темпів збільшення ВВП, а також переважання більш високих показників

норми нагромадження основного капіталу, необхідно підкреслити, що оцінка конкурентоспроможності з орієнтиром на цей показник, на думку авторів, відносна. Насамперед тому, що процеси відтворення на макrorівні слід сприймати не тільки з економічного погляду, але й із соціального. Забезпечення зростання ВВП, нагромадження капіталу, упровадження на цій основі інновацій у напрямі забезпечення конкурентоспроможності оцінюються позитивно тільки у випадку реалізації інтересів соціуму. Між тим, незважаючи на зміни структури світового ВВП за групами країн за рівнем їх розвитку, між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, зберігаються істотні розбіжності, особливо за показником рівня життя населення на користь перших.

Показником, який дозволяє одночасно враховувати і норму нагромадження капіталу, і приріст ВВП, є коефіцієнт ефективності нагромадження, тобто віддача з кожного долара США фонду нагромадження у вигляді приросту ВВП. Чим вища ефективність нагромадження, тим менша потреба у збільшенні обсягів фонду нагромадження для створення одиниці приросту ВВП. Середнє значення показника ефективності нагромадження світової економіки за досліджуваній період становило 0,28. Таким чином, 1,00 дол. США, інвестований в основний капітал, збільшує обсяг світового ВВП на 0,28 дол. США. Загалом простежується тенденція до зростання обсягів світового ВВП – середньорічний темп приросту у 2000 – 2010 рр. становив 7,08 %, виняток 2009 р.: обсяг світового ВВП порівняно з 2008 р. скоротився на 5,34 % під впливом світової фінансової кризи. Найвищий рівень ефективності нагромадження у 2010 р. (0,68) – у групі країн із перехідною економікою. У країнах, що розвиваються, дещо нижчий показник ефективності нагромадження – 0,49. Щодо розвинених країн, то для них ефективність нагромадження у 2010 р. становила 0,21. Досить високі показники ефективності нагромадження країн із перехідною економікою та країн, що розвиваються, пов'язані із тенденцією до постійного значного зростання обсягів ВВП.

Зіставлення відносного показника ефективності нагромадження капіталу за групами країн, безперечно, переконливо свідчить на користь країн, що розвиваються: вони набувають ознак конкурентоспроможності в часі швидше, ніж економічно розвинуті держави. Деякі із сучасних країн, що швидко зростають, становлять істотну загрозу для економічно розвинутих країн уже нині (передусім Китай). Проте на уточнення потребують масштаби економіки розвинутих країн. У 2010 р. частка розвинутих країн у ВВП становила 51,7 % (у тому числі США – 19,7 %) і на ці країни припадало 60 % світового обсягу капіталовкладень [3, с. 106, 462]. Отже, забезпечення світової економіки капіталом у наш час залишається суттєво залежним від інвестиційного процесу розвинутих країн. Зважаючи на це, ознаки послаблення конкурентоспроможності країн – світових лідерів – уже не здаються такими однозначними. Варто також додати, що питоме значення одного процента приросту ВВП у країнах із високим рівнем економічного розвитку не тільки кількісно відрізняється від аналогічного показника інших країн, а й якісно оцінюється інакше. Слід зауважити, що створення розвинутих країнами великого за обсягом ВВП дозволяє опосередковано припускати наявність досить збалансованого співвідношення споживання та нагромадження й обґрунтованих змін цієї структури відповідно до приросту основного макроекономічного показника. Хоча, безперечно, абсолютно досконалого паритету у світовій практиці не зафіксовано.

У багатьох країнах споживання перевищує виробництво або, навпаки, виробництво є більшим за споживання (Німеччина, Японія, Китай). Розміщуючи тимчасово вільні резерви на світовому ринку, група країн із позитивним сальдо платіжного балансу перетворюється на основних світових кредиторів. Саме із цим пов'язана нерівномірність у динаміці заощаджень і нагромадженнє капіталу, яка лежить в основі формування глобального дисбалансу – однієї з найважливіших причин фінансової кризи. Як зазначають аналітики [3, с. 109], у прогнозованому періоді (тобто до 2030 р.) названий дисбаланс усунути повністю буде неможливо.

Отже, можна зробити такі висновки з проведеного дослідження:

1. Відповідно до мети дослідження авторами з'ясовані вигоди формування конкурентоспроможності країн. Методологія аналізу ґрунтується на поєднанні фундаментальних наукових положень політичної економії щодо відтворувальної структури ВВП, основ макроекономіки щодо динаміки ВВП, процесів споживання й нагромадження та здобутків прикладних економічних наук щодо проблем національного і світогосподарського розвитку, а також стосовно проблем сучасної специфіки конкурентних відносин. Зазначені аспекти широко, але нарізно досліджуються у ме-

жах названих економічних наук. Їх поєднання, з одного боку, надало можливість пояснити за допомогою теорії ті тренди, що фактично склалися у світовій економіці та економіці окремих країн, а з іншого – збільшити межі застосування канонічних основ економічної теорії, поширивши їх на сферу прикладної аналітики, зокрема на сферу знань із сучасної практики конкуренції між країнами.

2. Засновуючись на названих методологічних засадах, авторами обґрунтовано, що утворення визначальних передумов формування конкурентоспроможності країн на основі інновацій походить із можливості суспільства нагромаджувати капітал і забезпечувати в межах відтворювальної структури ВВП оптимальне співвідношення між споживанням та нагромадженням.

3. Аналіз, проведений авторами, дозволив констатувати, що посттрансформаційним країнам і країнам, що розвиваються, для забезпечення паритетних конкурентних відносин необхідні такі умови розвитку, які забезпечують у довготривалому інтервалі часу високі темпи приросту виробництва, що, у свою чергу, тісно пов'язано з рівнем валових нагромаджень у ВВП та спрямуванням інвестицій у інновації.

4. На основі теоретичних обґрунтувань та узагальнень світогосподарських тенденцій розвитку доведена суперечливість процесів формування макроекономічної конкурентоспроможності й оптимізації відтворювальної структури ВВП. Названа суперечність проявляється в межах макроекономічних систем та світової системи господарювання в цілому. На макрорівні суперечність полягає в тому, що, з одного боку, забезпечення конкурентних переваг на основі інновацій потребує в рамках розширеного відтворення, виокремлення суспільством достатньої частки коштів на нагромадження та перетворення цих коштів на реальний капітал, а з іншого – необхідною умовою розвитку суспільства є виділення коштів на споживання. Названа суперечність вирішується через оптимізацію споживання / нагромадження в структурі ВВП та ефективність використання нагромаджень коштів. На світогосподарському рівні суперечність відтворювальної структури ВВП у кінцевому підсумку знаходить вияв через нерівномірність у динаміці заощаджень і нагромаджень капіталу та набуває форми глобального дисбалансу; по суті, вона є однією з найважливіших причин фінансової кризи.

Література: 1. GDP by type of expenditure and Value Added by kind of economic activity, annual, 1970 – 2010 [Electronic resource] // Офіційний сайт United Nations Conference on Trade and Development. – Access mode : <http://unctadstat.unctad.org/TableView/tableView.aspx?ReportId=95>. 2. Структурні перетворення в Україні: передумови модернізації економіки [Електронний ресурс] / А. П. Павлюк, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська [та ін.] ; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2012. – 104 с. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>. 3. Стратегический прогноз 2030. Расширенный вариант / под ред. А. А. Дынкина ; ИМЭМО РАН. – М. : Магистр, 2011. – 480 с. 4. Чурсин А. А. Конкуренция, инновации и инвестиции (нелинейный синтез) : монография / А. А. Чурсин, С. А. Васильев. – М. : Машиностроение, 2011. – 478 с. 5. Обзор компании "Эрнст энд Янг": прогноз развития быстрорастущих рынков. Осенний выпуск: октябрь 2011 года [Электронный ресурс]. – 24 с. – Режим доступа : [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/RapidGrowthMarkets-Autumn-2011-RU/\\$FILE/RapidG](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/RapidGrowthMarkets-Autumn-2011-RU/$FILE/RapidG). 6. The World in 2050 : Beyond the BRICs [Electronic resource]. – Access mode : http://www.pwc.com/gx/en/world-2050/pdf/world_2050_brics.pdf.

References: 1. GDP by type of expenditure and Value Added by kind of economic activity, annual, 1970-2010 [Electronic resource] / Ofitsiyniy sait of United Nations Conference on Trade and Development. – Access mode : <http://unctadstat.unctad.org/TableView/tableView.aspx?ReportId=95>. 2. Strukturni peretvorennia v Ukraini: peredumovy modernizatsii ekonomiky [Electronic resource] / A. Pavliuk, D. Pokryshka, Ya. Belinska [et al.] ; edited by Ya. Zhaliilo. – K. : NISD, 2012. – 104 p. – Access mode : <http://www.niss.gov.ua>. 3. Strategicheskii globalnyi prognoz 2030. Rasshirennyi variant /pod red. A. Dynkina ; IMEMO RAN. – M. : Magistr, 2011. – 480 p. 4. Chursin A. Konkurentsya, innovatsii i investitsii (nelineyny sintez) : monografiya [Competition, Innovation and Investment (Nonlinear Synthesis)] / A. Chursin, S. Vasilev. – M. : Mashinostroenie, 2011. – 478 p. 5. Obzor kompanii "Ernst and Young": prognoz razvitiia bystrorastushchikh rynkov. Autumn Issue: October 2011 [Electronic resource]. – 24 p. – Access mode : [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/RapidGrowthMarkets-Autumn-2011-RU/\\$FILE/RapidG](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/RapidGrowthMarkets-Autumn-2011-RU/$FILE/RapidG). 6. The World in 2050: Beyond the BRICs [Electronic resource]. – Access mode : http://www.pwc.com/gx/en/world-2050/pdf/world_2050_brics.pdf.

Інформація про авторів

Дейнека Тетяна Анатоліївна – канд. екон. наук, доцент кафедри міжнародної економіки Вищого навчального закладу Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі" (36014, Україна, м. Полтава, вул. Ковалю, 3, e-mail: me.pusku@yandex.ru).

Базавлук Наталія Григорівна – асистент кафедри міжнародної економіки Вищого навчального закладу Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі" (36014, Україна, м. Полтава, вул. Ковалю, 3, e-mail: me.pusku@yandex.ru).

Інформація об авторах

Дейнека Татьяна Анатольевна – канд. екон. наук, доцент кафедри международной экономики Высшего учебного заведения Укоопсоюза "Полтавский университет экономики и торговли" (36014, Украина, г. Полтава, ул. Ковалю, 3, e-mail: me.pusku@yandex.ru).

Базавлук Наталья Григорьевна – ассистент кафедры международной экономики Высшего учебного заведения Укоопсоюза "Полтавский университет экономики и торговли" (36014, Украина, г. Полтава, ул. Ковалю, 3, e-mail: me.pusku@yandex.ru).

Information about the authors

T. Deineka – Ph.D. in Economics, Associate Professor of International Economics Department of Higher Educational Establishment of Ukoopspilka "Poltava University of Economics and Trade" (3 Koval St., 36014, Poltava, Ukraine, e-mail: me.pusku@yandex.ru).

N. Bazavluk – assistant lecturer of International Economics Department of Higher Educational Establishment of Ukoopspilka "Poltava University of Economics and Trade" (3 Koval St., 36014, Poltava, Ukraine, e-mail: me.pusku@yandex.ru).

Рецензент
докт. екон. наук,
професор Попов О. Є.

Стаття надійшла до ред.
20.03.2013 р.

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

УДК [316.42:004] (477)

Грузіна І. А.

Розглянуто основні проблеми, пов'язані з прискоренням процесу інформатизації в Україні, що змінює впливи до працівників, ставлення до бізнесу, системи управління підприємствами, мотиви та методи прийняття рішень. Досліджено вплив цього процесу на економічне життя українського суспільства, його можливості спричинити якісні структурні зміни в економіці, виявлено перешкоди, які стримують розвиток інформатизації в Україні, та за-